

Dissertatio inauguralis medica de abortu / [Johann Heinrich Groskurt].

Contributors

Groskurt, Johann Heinrich, 1713-
Segner, Johann Andreas von, 1704-1777.
Universität Göttingen.

Publication/Creation

Gottingae : A. Vandenhoeck, [1738]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/sfzxgmqr>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE

A B O R T V
QVAM

IN ALMA GEORGIA AVGVSTA

CONSENSV GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
PRAESIDE

IOANNE ANDREA SEGNERO

PHILOS. ET MEDIC. DOCTORE,

MEDICINAE PHYSICAE ET MATHEMATVM P. P. O.

REGIAE SOCIETATIS LONDINENSIS SODALI

PRAECEPTORE SVO SVMME COLENDO

PRO GRADV DOCTORIS RITE

CAPESSENDO

IN AVDITORIO MEDICO

AD DIEM XIII. SEPTEMBRIS cl^occ xxxviii.

HORIS CONSVETIS

PVBlicae ERVDITORVM DISQVISITIONI

EXPONIT

AVCTOR

IOANNES HENRICVS GROSKVRT

NORDHEIMENSIS.

GOTTINGAE

APVD A. VANDENHOECK, ACAD. TYPOGR.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30780032>

V I R O

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCEL-
LENTISSIMO

D O M I N O

GERLACO ADOLPHO

LIBERO BARONI

DE MVNCHHAVSEN

DYNASTAE IN STRAVSFVRTH

SERENISSIMI ATQVE POTENTISSIMI
MAGNAE BRITANNIAE REGIS
DVCIS ELECTORIS BRVNSVIGA
LVNEBVRGICI

MINISTRO STATVS ATQVE CONSILIARIO

INTIMO SVPREMO DVCATVS

CELLENSIS PRAEFECTO

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

VNIVERSAEQVE ADEO REI LITTERARIAE

SVMMO PRAESIDIO

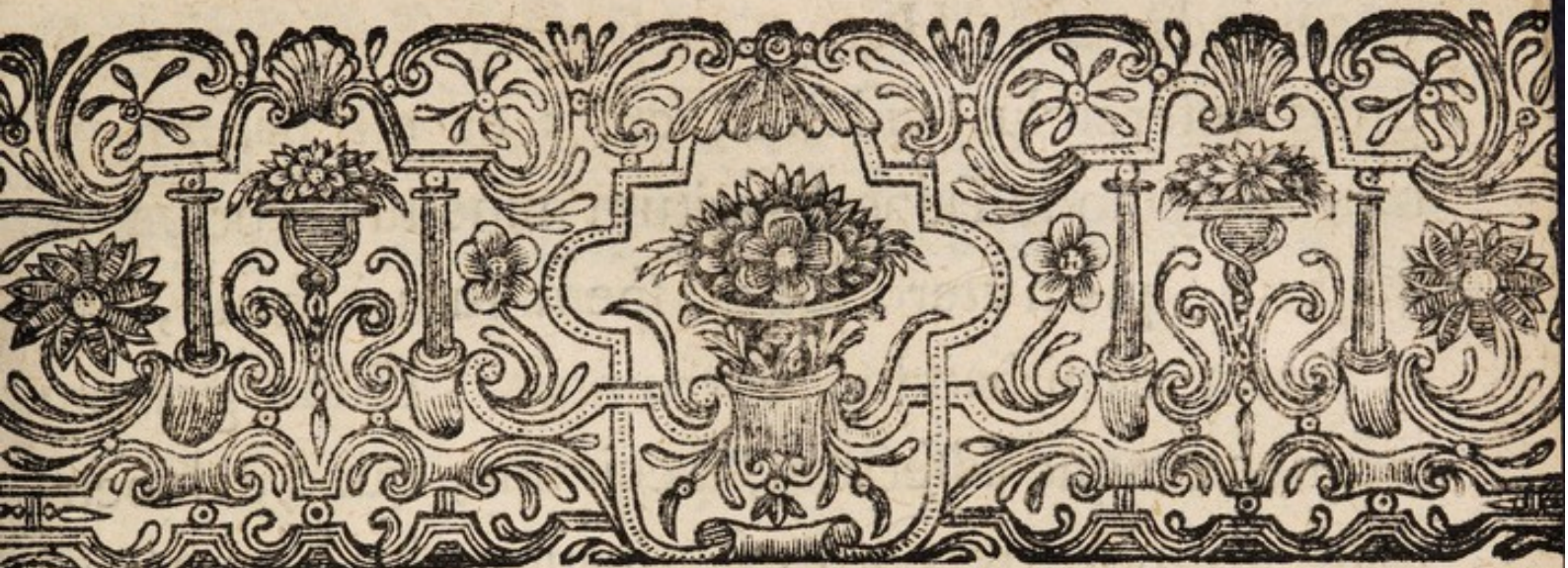
MAECENATI
SVBMISSISSIMA VENERATIONE
DEVOTISSIMOQVE OBSEQVIO

AETERNVM
PROSEQVENDO
HOC QVIDQVID EST
SPECIMINIS ACADEMICI

DEBITA
TANTO HEROI

PIETATE
OFFERT

IOANNES HENRICVS GROSKVRT.

PROEMIVM.

Corpus humanum innumeris fere expositum esse morbis, iisque summo cum dolore, molestia, atque periculo affici, nec fugit quenquam, nec mirum videri debet illi, qui ingentem rerum numerum, quae illud laedere possunt, aestimat. Sunt tamen praeter eos, qui vtrumque hominum sexum afficiunt, & alii non parua copia, qui sequiorem sigillatim exagitant; quorum ratio & in peculiari corporis faeminei habitu, & maxime in sexcentorum morborum autore vtero, vt Democritus ait,

quaerenda est. Horum inter gravissimos mihi ab-
ortus referendus videtur, cuius ea est natura, vt
non matri modo saepe interitum minetur, verum &
fructum, quem vtero fouet, spem futuri seculi, an-
te diem exturbando, corrumpat. Hunc grauem
frequentemque adfectum, specimine, quod exhiben-
mihi pro more recepto est, inaugurali, pertractan-
dum sumsi, causas eius, modumque quo auerti
possit, declaraturus. Quod vt feliciter fiat,
supremum numen supplex
adoro.

§. I.

A Bortus dicitur foetus immaturi ex vtero exclusio; aliquando & ipse foetus immaturus ita exclusus, quo tamen significato nos iam non utimur. Foetus autem siue embryo structuram aliquam habet partium, oculo visibilium, quae extendi in membra corporis humani, foetu in vtero superstite, poterant. Ea, nisi in eo quod reiectum est, deprehendi possit, abortum passam esse faeminam, dicendum non est. Speciatim, si reiiciatur quidem corporis humani rudimentum, sed in quo figura membrorum nulla sensui pateat, defluxio id a quibusdam vocitatur.

§. II.

Foetus autem immaturus ille est, qui in vita superstes, a corpore matris separatus, diu esse non potest, propter molliorem membrorum consistentiam

tiam: maturus, qui potest. Hac nota a partu praecoci abortus distinguitur, quo foetus prodit, qui aegre quidem iniurias aeris, & reliqua, quae in lucem prolatis toleranda sunt, sustinere valet, sed tamen, si cura adhibeatur, salua vita sustinet, atque adolescit. Abortus terminus fere est, finis sexti gestationis mensis, partus praecocis, mensis nonus, cuius sub finem legitimi partus fiunt. Qui deinde fiunt partus, praeter consuetam naturae legem retardati sunt habendi.

§. III.

Abortus a partu legitimo tempore differt, ceterum in multis cum eo conuenit. Vnde, vti clara eius doctrina habeatur, repetenda sunt ex anatomicis & physiologicis, quae ad partus doctrinam spectant, eamue, quantum sufficere videbitur, illustrant.

§. IV.

Vterus ergo, foetus hospitium, corpus pyriforme est, in pelvi inter vesicam & intestinum rectum situm, vasisque sanguiferis adeo refertum, vt, si artificiose ea vasa repleantur, totus vasculosus adpareat, quae vasa partim hypogastricorum, siue iliacorum internorum, partim spermaticorum sunt rami, & admodum inflexo itinere decurrunt, inter se omni

modo communicantia, extremis osculis in cavitatem vteri hiantibus, quod in foeminis fluxu menstruo durante morbo peremptis, clare videre est. Venae vterinae nullis valvulis instructae sunt. Vasis vero intertextae sunt fibrae musculares, variis modis flexae, & circa fundum maxime in muscoli orbicularis formam contortae. Itaque vterus, extensis in rectitudinem vasis, cedentibus fibris, insigniter potest extendi, crassitie etiam non imminuta, cum vasa in rectitudinem extensa copiosiora liquida capiant, & ab iis vehementer extendantur: quibus exinanitis, & iterum contrahitur in pristinam parvitatem, vi magna, quaeque omnia eius puncta versus orificium, ob singularem structuram in primis maxime dilatabile, vrgeat, illudque, si vtero sese contrahenti aliquid in eius cavitate obstet, simul aperiat.

§. V.

Vbi autem concepit mulier, ouulum, per tubarum fallopianarum motum peristalticum in cavitatem vteri delatum, adhaerescit, itaque rudimentum placentae format, quae vbi perfecta est, ex vasis tota constat, tectis quidem, qua parte vtero contigua est, lamella chorii, ita tamen, ut ex vasis vteri in placentam, & ex hac vicissim in vasa vteri viam sanguini patere omnia doceant; vnde quandam hic va-

forum esse inter se anastomofin, colligi debet, et si non firmissime placenta cum vtero cohaereat, circa finem maxime gestationis, nam prioribus mensibus nexus ille fortior plerumque deprehenditur.

§. VI.

Itaque ex vasis vteri in placentam, ex hac per funiculum vmbilicalem in foetum, aduecto sanguine, hic nutritur, crescit in dies, vterumque magis magisque extendit, donec legitimo robore, & partium soliditate ea, qua reliquorum hominum more vitam agere possit, instruatur. Tum enim non quidem pondere solo vtero molestus est, eumque irritat, verum mole maxime eum distendente, aliquid etiam eius motibus ad id conferentibus, partem eius musculosam ad contractionem sollicitat. Quiquidem, cum doloribus summis iterum iterumque conuulsus, dilatat sensim orificium, foetumque versus illud detrudit, accedente quoque contractione omnium partium, quae abdomen arctare queunt, musculorum puta, qui dorsum incuruare possunt, abdominaliam item & diaphragmatis, tum & eorum, qui thoracem constringere, aeremque prius in pulmones haustum comprimere, valent, quo actio diaphragmatis mirum in modum adiuuatur. Quae actio partim ab irritatis per consensum partibus, partim a voluntate pendet. Itaque foetus sensim promotus rumpuntur eius tunicae, effun-

ditur liquor amnii, lubricantur, magisque distenduntur partes, foetusque si reliqua sese recte habeant, sequitur.

§. VII.

Qui structuram positumque vteri considerat, atque resistentias hic superandas, facile concedet has potissimas partus causas esse, pondere foetus parum admodum, & saepe nihil plane, ad eum conferente; Neque plus momenti in eius motu quaerendum est, quippe cum & paucarum sit virium, quaeque vix ad membra sua mouenda sufficiant, & punctum, cui tantas resistentias superaturus, inniti possit, plane fixum nullum habeat. Confert tamen aliquando motibus partium suarum aliquid ad id, vt conuenientiori situ locatus, prodire facilius possit, etsi ii ipsi & situm eum saepe perturbent.

§. VIII.

Excluso foetu secundinae prodeunt eadem contractione propulsae, eademque actione vteri placenta separatur, maxime illa, quae excluso iam foetu summa fit. Ex illa enim sequitur, vt puncta vteri, a punctis placentae, quibus contigua erant, necessario recedant, cum fieri non possit, si duae superficies sibi mutuo congruant, vnaque earum, punctis ad se accedentibus, minor fiat, manente altera, quin puncta, quibus sese

tangebant, a se mutuo recedant, magis quidem ea quae circa peripheriam locantur, minus, quae interiora occupant. Comprimi enim placenta vehementer non potest, cum vterus ex summa mole in exile corpus contrahatur.

§. IX.

Ostensa ita causa partus maturi, facile & abortus causa immediata perspicitur. Nihil nos cogit, ut a contractione uteri hic quoque recedamus, & eae rationes quas adduximus, ut partum ab aliis causis pendere non posse ostenderemus, idem de abortu euincunt, magisque etiam, quod & pondus foetus immaturi minus est maturi pondere, & vis eius ad enitendum quasi nulla. Quod cum ita sit, quidquid vterum disponit, ut sese ante, quam foetus maturuerit, ita contrahat, ut eiicere eum possit, quidquid orificium eius debilitat, ut contractioni minus resistat, & quidquid ei contractioni, minorie resistentiae occasionem praebere vtcunque potest, causa abortus immediata habenda erit.

§. X.

Iam omnis quidem fibra muscularis viua, tensa supra modum, aut irritata vtcunque, sese vi sua contrahit, verum procliuior ad eam contractionem est fibra iam ante tensa, ea enim a leui etiam causa porro exten-

extensa aut irritata, ad eum, quo sese contrahit, extensionis terminum perducitur. Idem accidit fibrae rigidae, vel quae ob peculiarem structuram multum extendi non potest. Ad tensas vero fibras illae quoque pertinent, inter quas vasa sanguine turgida decurrunt, aut quae erosae sunt, aut vtcunque laesae, sic, vt aliquae iam id sustinere cogantur, quod plures sustinere debebant. Tenduntur enim tum istae necessario, quod & illis a vasis multum expansis accidit.

§. XI.

Si ergo tumor aliquis, aut quaecunque res alia, vt mola, vteri cauitatem occupauerit, vbi concepit foemina, & mediocriter tantum increuit foetus, ab vtroque in eam molem extendi potest vterus, cui fibrae musculares vix sufficiant, idque inaequaliter etiam, sic vt aliquae fibrae reliquis magis distrahantur, propter inaequalitatem tumoris: vtraque re vterus ad contractionem sollicitabitur. Similia & a tumore partis vtero vicinae, vel ipsius substantiae vteri, possunt contingere. Verum haec causa ex rarioribus est, cum eadem & conceptum impedire possit, vel defluxionem, non abortum, efficere.

§. XII.

Sed si paruus fuerit vterus, neque, ob conditionem fibrarum suarum multum extensilis, concipiet quidem,

fouebit faetum eumque nutriet, verum postquam is ad aliquam magnitudinem peruenerit, in summam, quam habere potest, molem distendetur, patieturque omne id, quod vtero accidit, ad summum distento, sese contrahet, atque foetum nondum maturum deiiciet.

§. XIII.

A sanguine autem vasa vteri replente tenduntur fibrae & plethoricarum, & quibus sanguis per inflammationis modum in vasis vterinis stagnat. Et plethoram quidem fibras vteri ad contractionem disponere posse, eo minus dubitandum est, quo magis symptomata faeminarum menstruarum spasmodorum indicia certa praebent, a nulla re alia, quam a congesto nimia quantitate sanguine, pendentium. Inflammatae vero partes quam sensibiles sint, abunde constat. Atque haec vna est caussa, cur faeminis, dysenteria, aliove quouis morbo acuto, correptis, adeo frequens abortus sit, vt raro ex eo, saluo foetu, euadant. Constat enim ex sectionibus cadaverum, frequentissimas his morbis esse viscerum infimi ventris inflammationes, a quibus vterus in consensum trahi potest. Sed & alia plurima ab his morbis efficiuntur, quae ad abortum irritare vterum possunt, de quibus suis locis agetur.

§. XIV.

Sunt & alia quae eam vteris conditionem inducunt, quae leuibus etiam de causis ad contractionem vehementiorem stimulantur. Quorum cum effectus ita constant, ut ipsa, qualia sint, explicari perfecte nequeat, sensibilitatis nomine a medicis solent indigitari; quae generatim eam subiecti conditionem notat, quae leuiter corpore adfecto, mens vehementer turbatur, aut mutatam vtcunque mentem, actiones in corpore immoderatae sequuntur; pariterque, adfecta aliqua parte corporis, alia quoque vehementer adficitur. Dispositae sunt eius generis faemine ad abortum ex adfectibus, terrore moestitia, excendescencia, tum & ex doloribus corporis quibusuis. Pertinent autem ad illud graciles imprimis, atque ex quacunque causa siccae.

§. XV.

Resistentia partium vteri inferiorum, quibus foetus contineri debet, generatim debilitatis fibris imminuitur, maxime, si muco quoque, partes lubricante, oppletae sint. Hoc enim casu & motus expeditior est, & ipsa placenta leuius vtero adcreuit, quorum vtrumque efficit, ut a leuiori etiam causa, foetus non vehementissime retentus, possit expelli.

§. XVI.

Cum ergo ea, quae haecenus enumerata sunt, & sola ad abortum excitandum sufficiant, nulla accedente prophasi alia, quam magnitudine foetus, tantoque magis, si quid praeterea, quod stimulare vterum possit, forte inciderit; medicus super his consultus, quaecunque in artis potestate est, medelam eis ipsis adhibebit, quod vel ante conceptum faciet, vel postquam aliquid conceptum est. Quae enim tum facienda sint, si abortus euitari nullo modo possit, deinde videbimus.

§. XVII.

Si ergo de tumore vteri, aut re aliqua praeter naturam in eo haerente, tumore abdominis, pressione, absque motu tamen aliquo, quales foetus exhibere solet, tum & ex functionum vitio, constiterit; vel & ex dolore harum partium, aut immediato tumoris contactu: illum quidem modis omnibus vel discutere vel extirpare conabitur; rem autem praeter naturam ex vtero expellere. Qua in re tamen naturae conatus expectabit, adhibitis interea, quae vitiis quibusuis, naturam debilitaturis, mederi possint, eamque ad motus consuetos leuiter excitare. Sed ubi concepit faemina, laxare conabitur partes, emollientibus, vnguenti, balnei, pediluvii
cly-

clysterii forma adhibitis, atque venae sectione, qua simul & plethora praecauetur, siquidem verendum sit, vt fibrae ad eam molem quae hic requiritur extendi nequeant: vel & roborabit partes, spirituosis leniterque aromaticis externis, motu musculari, & quae reliqua sunt, quae robur partibus conciliare nouit, si a nimia laxitate abortus sit timendus.

§. XVIII.

Sed de rigiditate fibrarum vteri, eiusque paruitate, cum ex habitu corporis faeminei constare, etsi aliquantum obscurius, potest, tum maxime, ex abortu antecedente, absque causa euidente alia, quam magnitudine foetus, perpesso. Curabitur haec iisdem, quae proxime aduersus rigiditatem proposita sunt, quibus addi debet, victus mollissimus, potus aquosus, & quae partes maxime relaxant, quies, somnusque productior.

§. XIX.

Eadem, si quid ex medicina commodi expectandum hic est, & aduersus sensibilitatem valere possunt, eaque in primis, quae succos corporis augent, ex alimentorum classe. Potissima erunt, quae sedare animum queunt, e disciplina morali, studiose atque cum prudentia, adhibita.

§. XX.

Febre autem correptae faeminae, cum semper abortus vehementer sit metuendus, tanto magis instabit medicus, vt eam contemperet, adhibitis omnibus, quae ad eam rem vtilia, pro natura cuiusuis febris, ars exhibet, quaeque inflammationem, & reliqua, vel cauere possunt, vel tollere, tum & partes ne stimulum adeo facile sentiant, laxantibus atque demulcentibus disponere studebit.

§. XXI.

Plethorae remedium subitaneum est venae sectio aut cucurbitula, quibus euacuantia reliqua, inprimis quae aluum ducunt, succenturiantur. Venae sectio ergo vel cucurbitula temper adhibenda erit, vbi plethora vrget: laxans, euacuato prius sanguine dari potest, idque lenissimum, ne stimulo noceat. Ceterum repetita potius venae sectione hic opus est, quam copiosa, ne aliquid vehementius quam par est moueatur; eaque in brachio potius quam in pede instituta. Quamuis etiam secta pedis vena non id perpetuo sequatur, vt sanguis ea copia in vterum deriuetur, quae nocere foetui potest; fieri id tamen posse, consentaneum est, medico vero, tutioribus incertiora praeferre remedia, nunquam licet. Ad dentur & reliqua plethorae remedia, abstinentia, motus moderatus, & animi quoque aliqua occupa-

tio. Omnibus tandem disponentibus caussis commune obseruabitur, vti occasionales tanto magis euitentur, quo magis constat, eas & solas abortui excitando pares, tum facilius longe effectus fortiri, cum in corpus dispositum incidunt, vel quod ad dispositionem procliue est.

§. XXII.

Inter has autem occasionales caussas primus adferri meretur, casus terroris atque periculi plenissimus, haemorrhagia vteri. Praecedentibus scilicet aliquando capitis doloribus, pulsu celeri, horrore, vomendique conatibus, aliquando subito etiam, ex vtero grauidarum profluere incipit, primum quidem serum tinctum, deinde, laxato vteri osculo, sanguis sincerus, cum copiosis, magnisque tandem, grumis, isque fluxus sensim increfcit, cum doloribus ad regionem pubis & inguinalem, & nisi sistatur, lipothymiae tandem succedunt, conuulsiones, mors. Inter saeua vero illa symptomata, saepe & foetus secedit.

§. XXIII.

Non est confundendus iste fluxus sanguinis cum eo, qui aliquibus faeminis, eo tempore, quo menses fluere alias consueuere, primis maxime gestationis mensibus, accidit. Hic enim e vagina ortum habet,

neque aliud plerumque efficit, quam ut sanguinem eum, qui a nutritione foetus superest, e corpore eiiciat: qua re tantum abest, ut abortum efficiat, ut potius aduersus eum remedio sit, nisi, quod raro fit, nimia copia secedens sanguis, foetum nutrimento priuet, atque debilitet. Verum hic fluxus ab illo, cum tempore, uti diximus, differt, tum copia, minore hic, tum vero grauiorum symptomatum defectu.

§. XXIV.

Illo autem casu sanguinem ex vtero effundi, & osculi apertura, & ipse tactus, docet: in vterum vero effundi ex eius vasis, postquam placenta secessit, illud docet, quod, cum sanguis prodire e vasis in cauitatem vteri non possit, nisi maiori vi, a quacunque causa, in illa impellatur: eo loco, quo placenta vtero concreuit, resistentia omnium sit minima, quippe cum vasa non continuentur, sed contigua modo vasa placentae vasis vternis leuius concreuerint. Aliquando tamen & placentae aliquod vas ruptum repertum est, nec plane improbabile, causis singularibus accedentibus, ex reliquo vtero sanguinem effundi, quod tamen quando fiat, & sciri vix potest, & ad curationem non multum confert.

§. XXV.

Ruptura autem eiusmodi vasorum absque tensione non accidit, qua vterus ad contractionem sollicitatur, quae tamen & euacuationis nimiae effectus esse potest, quemadmodum copiosas haemorrhagias conuulsio tandem solet excipere. Fit tamen saepe, ut antea mors sequatur, quam foetus secesserit; vbi secessit, haemorrhagia sponte sistitur, compressis a contracto vtero vasis; raro idem foetu in vtero superstite accidit.

§. XXVI.

Praeterea vero causae abortus occasionales sunt, quaecunque vterum irritare possunt, aut orificium laxare ita, ut minor vis foetui depellendo sufficiat, eaque omnia, quae foetum vehementer laedere possunt, aut plane interimere.

§. XXVII.

Constat enim multiplici obseruatione, foetum mortuum, aut vehementer adfectum plerumque ante legitimum partus tempus ab vtero deiici; etsi aliquando, non modo abortus mortem foetus non sequatur, verum & diutius, quam pro legitimo partus tempore, cadauer in vtero gestetur, sic ut aliquando corrumpatur, aliquando in durio rem molem concreascit.

Expulsionis autem mortui foetus caussa non equidem pondus eius est, neque enim mortuus foetus plus viuo ponderat: verum illud primum, quod foetus laedi facile non potest, illaesa matrice, quo fit, vt illud ipsum, quod eum grauiter adficit, & hanc ad abortum excitandum stimulet: deinde, quod in mortuo foetu sanguinis circulus cessat, vt ille, qui a matre ad placentum fertur, cum vltius progredi non possit, vasa distendat, forte laceret etiam, atque ab vtero reuellat, sicque huic dolorem excitet, contractionis atque abortus occasionem: tum, quod aliquid sanguinis, qui in foetu stagnans, ad aliquem gradum corruptus fuit, in matrem recipiatur, feбри, atque inde pendentі abortui, excitandis aptus. Grauius laesus foetus, vel motu vehementiore vtero molestus esse, vel iisdem, quibus mortuus, modis, abortum excitare valet.

§. XXVIII.

Quae vterum irritant ita comparata sunt, vt has, quas proxime diximus, occasionales causas, simul queant producere, excitare scilicet haemorrhagiam vteri, aut foetum laedere. Ad ea vero acria primum referenda sunt, ea inprimis, quorum stimulus ita comparatus est, vt in vterum quoque agant, qualia sunt, emenagoga, diuretica, purgantiaque calida, vel & emetica, cibi, potus, medicamenti, veneni no-

mine exhibita. Quae cum in fibras vteri irritando agant, sanguine quoque rarefacto, excitataque feбри, eius impetum in vasa augment, vnde diuulsa placenta excitari haemorrhagia potest, vel & tenerrima foetus vasa corrumpi, isque morti, antequam luce frui inceperit, dari: tum contrahendo abdomen, atque vehementer partes concutiendo, abortus iuuari. Non sunt hic praetermittendi odores, qui alias quoque miras in corporibus mutationes efficiunt, quaeque a nulla alia re, quae parua adeo copia in corpus agat, consequi obseruantur, ad conuulsionum classem referendas, vt eas vterum quoque faeminarum occupare, mirandum non sit.

§. XXIX.

Huc & acrimoniae pertinent humorum corporis, per halitum, aut consensu vasorum, in vterum delatae, quales in dysenteriis, diarrhoeis grauioribus, teneismo, aut meatuum vrinalium vitiis, concipi debent. Imo generatim dolores partium corporis, inprimis earum, quae vtero vicinae sunt, vterum facile in consensum trahunt, adeoque, cum maturo foetu partui occasionem praebent legitimo, tum immaturo eo, abortui. Sed foetum haec plerumque ante deiiciunt, quam actione earundem caussarum sit interemptus.

§. XXX.

Magna quoque adfectuum vis est, quibus musculos varie contrahi, suus quemlibet sensus, & attentata obseruatio, potest docere. Efficere ergo ira, terror, affectusque vehementes alii possunt, vt vteri illa conuulsio, qua foetus excludi solet, sequatur. Sed iidem adfectus & sanguinis cursum concitant, eumque maiori vi in partes, vterumque etiam, mouent, vnde ea consequi possunt, quae supra diximus. Alii affectus nutrimento corpus matris, foetumque etiam, priuant, vt tristitia continuata & sollicitudo. Alii & subito foetum, nulla causa manifesta, vel quae explicari potuerit adhuc, interrunt, vti terrores ab occisis hominibus.

§. XXXI.

Huc & ipse foetus referendus est, pro gestationis tempore magnus nimis, aut socio stipatus, aut copiosiori humido innatans, qui, si abortus causa sit, viuus prodit, non maximo matris periculo.

§. XXXII.

Sanguinem autem rarefaciendo, motumque eius accelerando nocent, spirituosam, atque aromatica quae-

quaeuis, alimenti medicamentive forma, aliqua copia, sumpta; quae ergo, vt ab abortu vniuersaliter praeferuent, nimium quantum abest. Huc & motus pertinent musculorum, cuius quanta vis sit ad rarefaciendum accelerandumue sanguinem, abunde constat. Ex his caussis haemorrhagiae in primis fiunt vteri, & ex his abortus, potest tamen & ob solam vteri contractionem, irritati ab actiuiore sanguine, & ob laesum foetum, idem hic sequi.

VXXX

§. XXXIII.

Sed motus musculorum subitanei, extensioni destinati membrorum, saltusue, aut casus etiam faeminarum, tum, quidquid abdomen extrinsecus comprimere subito potest, placentam quoque ab vtero separare valet, impresso foetui motu, aut partibus vehementer compressis: ad quod multum conferre breuitatem funiculi vmbilicalis, ab aliquibus proditum reperio, quod improbabile nihil habere videtur. His haemorrhagias effici necesse est, aut foetum vehementer laedi, aut ipsum vterum, quibus omnibus de caussis abortus hinc graues fiunt, atque periculosi matri, tumque inprimis foetui. Terror hic multum conferre potest, adfectusue alii, qui sub eiusmodi casibus incidunt.

§. XXXIV.

§. XXXIV.

Verum quies, somnus, indolentia quaedam animi non nimis nocent. Debilitant enim fibras, sanguinemque & mucum accumulunt, quo facto a leui occasione abortum excitari posse, dictum est. Ex his caussis abortum aliquando patiuntur faeminae, quae eum maxime cauiffe visae sunt.

§. XXXV.

Admissam esse aliquam caussarum euiden-
tium saepe manifestum est, essetque etiam multo
saepius, nisi metus, pudorque, aut maleficii sibi
conscia mens, silentium imperarent. Medicus
ergo omnia exacte ponderabit, effectus aestimando,
vt ne in causa fallatur, atque per imprudentiam,
cum aliis morbis medelam parat, fructui ventris
mortem adferat. Si ergo acrimoniam quamcunque
in corpore haberi, ex qua abortus periculum metuen-
dum sit, collegit, vim eius diluendo frangere cona-
bitur, aut mucilaginosi oleosisue impedire. Dabit
operam, non vt acri alio naturam ad illud eiiciendum
stimulet, sed tamen, vt omnia adhibeat, quae adiu-
uare eius secessum, minimis excitatis turbis, possint.
Huc eadem diluentia & obtudentia, clysterum
fotuum, balneorumque forma faciunt, aut etiam
per

per os data. Eadem & fibras laxant, quod hic inprimis vtile, cum fibra laxa, tensa minus, irri-
tetur. Quietem inprimis commendabit, somno-
que vt ingenti vtetur beneficio, eumque & indo-
lentiam quandam, iis remediis, quae reliqua permi-
serint inducet.

§. XXXVI.

Vtilis quoque hoc casu est sanguinis missio, ea-
que tum inprimis imperanda, cum sanguis vehe-
menter motus est, aut rarefactus, quae positae
sunt, cautionibus adhibitis. Hoc casu illis, quae
stimulum eludere possunt, illa quoque addenda
sunt, quae refrigerare possunt, atque sanguinem
densare. Eadem & adfectuum quoque impetum
infringunt, verum hic persuasiones, & quaecun-
que diuertere ad alia animum queunt, praetermit-
tenda non sunt. Nec motus inconcinni effectus
praecaueri aliis possunt, quam, quae impetum san-
guinis in vterum minuere valent, proxime tactis,
maximeque summa quiete.

§. XXXVII.

Eadem, venae sectio puta, eaque repetita, tum
& quies summa, quaeque spissare sanguinem
D que-

queunt ex classe leuius adstringentium, & stimulum obtundendo eludere, & tum adhibenda sunt, cum haemorrhagia vteri iam incepit, eademque, vbi desit etiam, per aliquod tempus continuanda. Non inepte his addentur legaturae artuum, quae res ad retardandum sanguinis circulum maxime valet.

§. XXXVIII.

Sed ille casus, vbi verendum est, ne, ob sanguinem tardius motum, defectumque partium nutritioni dicatarum, foetus nutrimento priuetur, praeter cibos commodos, lenem exigit stimulum, ex aromaticis spirituosisque, qui & in debilitate vsui est, sed moderate adhibendus, & inprimis extrinsece. His quoque motus addendi erunt, sed moderati continuatique, vectio inprimis in plano, & quae mentem excitant, vt & frictiones partium, quibus & pituita copiosa soluetur, leui cathartico ex amaris, pro re nata, educenda.

§. XXXIX.

Maior foetus remedium non habet, nisi quod disponentibus caussis opponitur, & ne mortuus quidem

dem. Noscitur hic ex caussis euidentibus, & ex motus eius defectu, etsi non firmissima certitudine, quam neque flaccescencia mammaram, ab Hippocrate adlata, neque foetor cadauer spirans, exhibet: hic enim cum foetu mortuo semper coniunctus non est, nec enim corrumpitur semper in vtero: &, si corrumpitur, sentiri corporis vndique clausi odor, euidenter nequit. Cura eius nulla, nec praeseruari debet abortus, vnicum restituendae matri sanitatis, remedium.

§. XXXX.

Quin hoc casu, reliquisque omnibus, quibus per ea, quae ad auertendum abortum adhibita sunt, nihil profectum est, serioque motus excludendo foetui a matura adhibentur, nihil relinquitur, quam vt mature ope adhibita, quod retineri nequit, educatur, caueaturque, ne quid eius, quod nocere deinde possit, in vtero maneat. Idque in primis tum obseruandum est, cum haemorrhagia compesci aliis remediis non potest. Imo hoc casu ne expectari quidem naturae conatus debet, matre in periculum adducta; verum, vnicum remedium, foetus eductio chirurgica, adhiberi, quamprimam

seruari & matrem & foetum non posse, constitit,
 & antequam res eo vsque perducta sit, tantum-
 que sanguinis effusum, vti conseruari iam
 ne mater quidem possit.

Positione VII. pro vitreo lege aquae.